

29:5

Fastighetsägare har - förutom medgiven nedsättning av va-avgift - tillerkänts skadestånd på grund av att renvattnet som tillhandahållits genom allmän va-anläggning varit förorenat.

Makarna B ägde en fastighet i Kisa tätort inom Kinda kommun. Fastigheten är bebyggd med en enfamiljsvilla uppförd år 1969. Den är ansluten till kommunens allmänna vatten- och avloppsanläggning.

Kommunen har i två skilda poster påfört makarna B periodisk avgift - beräknad efter uppmätt vattenförbrukning - för brukande av den allmänna va-anläggningen för tiden 1 juli 1973--30juni 1974 med tillhopa 336 kr 25 öre.

Under påstående att det renvatten kommunen tillhandahållit dem under nämnda period tidvis varit otjänligt för hushållsändamål och bestått av "en illaluktande svart snus- och oljeliknande slamvätska" att ungefär hälften av den uppmätta vattenkvantiteten måst spolats bort samt att vattnet vållat skador på tvättgods och orsakat extra kostnader för kokning och filtrering och för rengöring yrkade makarna B dels fastställt att de inte är skyldiga att betala mera än hälften av den avgift som påförts dem, dels förpliktande för kommunen att utge skadestånd till dem med 2 634 kr 50 öre.

Kommunen medgav att va-avgiften för perioden nedsatts till hälften, eller 168 kr 10 öre, men bestred skadeståndsyrkandet. Såsom skälig skadeersättning i och för sig vitsordade kommunen 500 kr. Kommunen vitsordade att vattnet haft den lukt och färg som makarna B uppgivit och att det vållat viss olägenhet, dock inte av den omfattning som påståtts. Såsom grund för bestridandet av skadeståndsyrkandet anförde kommunen: Vattnet har inte vid något tillfälle varit otjänligt för hushållsändamål även om det några gånger varit med tvekan tjänligt. Först om vattnet är otjänligt har kommunen brustit i sina skyldigheter i va-förhållandet. Kommunen har inte varit försumlig utan gjort allt som rimligen kan göras för att få fram ett bra vatten.

Till utveckling av sin talar anförde makarna B: Vattnet har tidvis varit dåligt ända sedan de flyttade in i villan år 1969. De största besvären förekom under andra halvåret 1973 och första halvåret 1974. Under 1973 var vattnet dåligt i huvudsak under helgerna. Därefter kom problemen när som helst och de blev värre och värre. Allra värst var det i februari månad och mellan påsk och pingst 1974. Vattnet var alltid mer eller mindre grumligt och det innehöll alltid några föroreningar. Upphållt i ett glas syntes gråaktiga flagor i vattnet. När det var som bäst var det klart i övrigt men när det var sämre - vid några tillfällen före år 1973 och därefter allt oftare - var det gul-brunt, ogenomskinligt, innehöll mörkare flagor och hade en oljig hinna. I badkaret blev det som sand på botten. När vattnet under våren 1974 var som sämst gick det inte att använda för personlig hygien och än mindre att dricka utan kokning och filtrering. Det kunde se ut som om man tömt en dosa snus i vattnet och det har förekommit små vita maskar och långa svarta trådar i det. Skärtorsdagen 1974 kom det stötvis stora svarta, oljiga klumpar från vattenledningen

direkt in i tvättmaskinen. Det var inte möjligt att spola fram rent vatten. K.B. har flera gånger vänt sig till kommunen för att klaga på vattnet. Kommunen borde ha spolat ledningarna vid fastigheten och kört ut vatten till dem när det var som värst. I maj 1974 chock-klorerades vattnet och spolades. Därefter blev vattnet bättre.

Kommunen anförde: År 1956 tog kommunen i bruk en grundvattentäkt vid Mjällerum. Vattnet från tåkten var järn- och manganhaltigt, vilket medförde att det bildades avlagringar i ledningssystemet. Olägenheterna har ökat ju längre vattentåkten varit i bruk. Till en början vållade järnhalten störst problem. Senare har manganhalten varit mer besvärande. År 1967 öppnades en ny vattentåkt i Bjärkerud. Järn- och manganhalten i vattnet därifrån var till en början helt acceptabelt. Allt eftersom vattenförbrukningen i kommunen ökade steg halten av järn och mangan i vattnet och olägenheterna därav ökade. För att råda bot härför spolades röret årligen samtidigt som vattenreservoarerna gjordes rena. När problemen började uppkomma kontaktade kommunen Ingenjörbyrån VIAK i Stockholm, vars vattenexperter föreslog att ett infiltrationsverk för rening av vattnet skulle anläggas. Ett provisoriskt vattenverk togs i bruk år 1972. Därefter märktes en markant förbättring av vattenkvaliteten. Detta vattenverk användes hela år 1973 och ett stycke in på år 1974. Därefter måste man dock åter använda vattentåkten i Mjällerum under sex à sju månader. Detta vatten var inte bra. I juni månad 1974 togs ett nytt, permanent vattenverk i bruk. Därefter har vattnet varit bra. Beläggningar av järn och mangan finns dock kvar i ledningsnätet. De lossnar ibland och förorenar vattnet. Under perioden 1 juli 1973 - 30 juni 1974 förekom många klagomål på vattnet. Folk ringde till S även på kvällstid. Klagomålen kom ibland från vissa områden i samhället och ibland från andra delar därav. Det betvivlas inte att K.B. har framfört klagomål. Särskilt många anmärkningar har kommit från Kulla-området som ligger invid Bäckområdet och är bebyggt med flerfamiljshus. Där finns en ändledning som leder till en brandpost. I ändledningen har vattnet stått och surnat. Vid stor vattenförbrukning i hyreshusen har vattnet från ändledningen sugits ut i nätet. Några anteckningar om inkomna klagomål har inte förts. Från kommunens sida har man tagit för givet att anmärkningarna mot vattnet har haft sin grund i förekomsten av järn och mangan. S har vid hundratals tillfällen varit ute och spolat delar av ledningsnätet, dels på begäran av fastighetsägare, dels på eget initiativ. Spolningar har utförts i Bäck-området där makarna B:s fastighet ligger. En gång om året har hela ledningsnätet spolats. Därvid har vattentrycket höjts 1 à 1,5 kg och spolningen har pågått tills vattnet blivit rent. Alla föroreningar har dock inte kunnat spolas bort. Sådan årlig spolning av hela nätet har under tiden 1 juli 1973--30 juni 1974 företagits dels 17-18 oktober 1973, dels 14-15 maj 1974. I nyare bebyggelseområden i samhället har ledningarna anlagts så att vattnet strömmar till de skilda fastigheterna från flera håll, s k rundgång. Så är fallet i Bäck-området. Ledningarna består i de äldre delarna av samhället av gjutjärn och i nyare områden av plast. I gatan utanför makarna B:s fastighet ligger en gjutjärnsledning.

Bakteriologisk undersökning av vattenprover har tidigare utförts en gång per kvartal. Numera sker sådan undersökning en gång per månad. Under tiden från år 1960 till i juli 1974 har ingen anmärkning riktats mot vattnet ur bakteriologisk synpunkt. Fysikalisk-kemisk kontroll av vattnet skedde tidigare en gång per år och sker numera en gång per kvartal. Vid undersökningstillfällen 18 december 1969, 29 december 1970 och 27 maj 1974 har vattnet bedömts som med tvekan tjänligt på grund av halten av mangan. I övrigt har vattnet bedömts vara tjänligt. Utöver de regelbundna kontrollerna har vattnet undersökts med avseende på järn- och manganhalt. Vattenproverna har tagits vid vattenverket. Inga prover för fysikalisk-kemisk undersökning har tagits ur ledningsnätet. Problemen med järn- och manganförekomster i vattnet har inte diskuterats med kommunens konsulter i vattenfrågor. Chock-klorering av vattnet mot järn- och manganbakterier har inte övervägts. Kommunen har haft små personella resurser och har koncentrerat arbetet på att ordna råvattenproduktionen.

Va-nämnden yttrade:

I 12 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar är föreskrivet att allmän va-anläggning skall utföras så att den allmänna hälsovårdens intresse tillgodoses och att anläggningen skall vara försedd med de anordningar som krävs för att den skall fylla sitt ändamål och tillgodose skäligen anspråk på säkerhet. Vidare är i samma lagrum föreskrivet att anläggningens huvudman så länge anläggningen behövs skall underhålla den och i övrigt sörja för att den på ett tillfredsställande sätt fyller sitt ändamål. Om huvudmannen åsidosätter sina skyldigheter skall han enligt 29 § ersätta uppkommen skada för fastighetsägaren.

Vad makarna B anfört till stöd för sin talan i skadeståndsdelen får anses innefatta påståendet att kommunen ådragit sig skadeståndsskyldighet gentemot dem genom att brista i sina åligganden enligt 12 § va-lagen.

Makarna B har hörts vid förhandling inför Va-nämnden. Vad de härvid uppgivit om sakförhållandena har återgivits i den nyss lämnade redogörelsen för vad de anfört till utveckling av sin talan i målet. På deras begäran har förhör vidare hållits dels med reparatören B.A., som äger och bebor en villa i ett intilliggande kvarter, dels med lagerkontoristen M.N., som under den aktuella tiden bodde i en hyreslägenhet i Kulla-området.

Kommunen har åberopat förut omnämnda utlåtanden över fysikalisk-kemisk undersökning av vattenprover. Två av utlåtandena avser vattenprover som tagits under tider 1 juli 1973--30 juni 1974. Enligt anteckningar i utlåtandena har dessa vattenprover - bägge tagna 27 maj 1974 - bestått av renvatten och härrört från Mjällerums- resp Björkerydstäkterna. Kommunen har dock i målet förklarat att vattenproverna rätteligen avsett råvatten. Analys av proverna har utförts hos Vattenvårdslaboratoriet AB i Vällingby, som i sina 14 juni 1974 dagtecknade utlåtanden över undersökningarna angivit att båda proverna varit utan anmärkning såvitt avser färg, grumlighet, lukt och bottenhalt, att Mjällerumsvattnet innehållit 0,31 mg järn och lika mycket

mangan per liter vatten, att Mjällerumsvattnet bedömts vara med tvekan tjänligt på grund av manganhalten, att järnhalten i samma vatten bedömts vara ur teknisk synpunkt anmärkningsvärd samt att Björkerydsvattnet befunnits tjänligt.

Kommunen har vidare företett en av Vattenvårdslaboratoriet AB 4 december 1973 avgiven rapport angående mikroskopisk undersökning av prov, utgörande avsättningar i sil för renvatten, taget 27 november 1973. Enligt vad kommunen upplyst har detta prov tagits hos en tandläkare i Kisa. I rapporter anges att avsättningarna utgjordes av trådformiga järnbakterier och innehöll rester av en puppa och en larv av mygga, sannolikt fjädermygga.

Utredningen i målet ger inte anledning att ifrågasätta riktigheten av makarna B:s uppgifter om beskaffenheter av det vatten som levererats till dem under ifrågavarande period. Det syns inte heller kunna betvivlas att den dåliga vattenkvaliteten orsakat dem inte obetydliga besvär och kostnader.

Med hänsyn till vad som upplysts om kvaliteten på det vatten som lämnat kommunens vattenverk och om ledningsnätets beskaffenhet måste antas att föroreningarna i det levererade vattnet väsentligen härrört från avlagringar av järn- och manganföreningar - med däri förekommande järn- och manganbakterier - i distributionsnätet. Tillfälligtvis förekommande olägenheter av denna art måste visserligen tolereras. I förevarande fall

är emellertid fråga om en så varaktig och inte minst utseendemässigt så allvarlig försämring av vattenkvaliteten, att abonnenten i va-förhållandet inte kan anses ha varit skyldig att utan vidare finna sig däri.

Enligt vad kommunen själv vidgått, har bristerna i vattenkvaliteten bragts till dess kännedom genom upprepade klagomål från abonnenternas sida. De åtgärder som vidtagits med anledning av klagomålen kan enligt Va-nämndens mening inte anses ha varit tillfyllest. Kommunen borde sålunda - oavsett om bristerna i vattenkvaliteten varit så anmärkningsvärda att vattnet kunnat betecknas som otjänligt i hälsovårdslagstiftningens mening - genom att föranstalta om provtagning från vattnet i själva distributionsnätet närmare ha undersökt orsaken till bristerna och tidigare än som skett ha vidtagit tjänliga åtgärder mot dessa. I det senare avseendet kan bl a anmärkas att förekomsten av järnbakterier och svarta klumpar - de senare i sin tur antydande närvaro av jämväl manganbakterier - bort föranleda kommunen att - ledningssträcka efter ledningssträcka - ombesörja klorering av vattnet. Vidare borde ledningsnätet - särskilt i de delar det består av gjutjärnsledningar - ha spolats oftare än som skett. Det förtjänar i sammanhanget också framhållas att behovet av information till den av olägenheterna berörda abonnentkretsen och av uppsökande verksamhet för att i möjlig mån avhjälpa lokalt förekommande särskilt allvarliga olägenheter självfallet ökar väsentligt i situationer, sådana som den förevarande.

Vid övervägande av vad sålunda och i övrigt förekommit finner Va-nämnden att kommunen inte kan undgå skyldighet att jämlikt 29 § va-lagen i skälig omfattning utge skadeersättning till makarna B.

Närmare utredning om omfattningen av skadan föreligger inte i målet. Efter skälighetsuppskattning finner Va-nämnden

att skadeersättningen bör bestämmas till ett belopp av 1 500 kr.

Kommunen har medgivit yrkade avgiftsnedsättning.

Va-nämnden fastställde att makarna B för tiden 1 juli 1973 – 30 juni 1974 inte var skyldiga att erlägga högre periodisk avgift (brukningsavgift) än 168 kr 10 öre samt förpliktade kommunen att såsom skadestånd till makarna B utge 1 500 kr.

Beslut: 1977-10-21, BVA 68

Mål nr: VA 127/74